పురాణపండవారి

సంపూర్ణ మహాభారతం

మోహన్ పబ్లికేషన్స్, రాజమహేంద్రవరము

పారాయణ గ్రంథం

విషయసూచిక

ఆది పర్వము	-	5
సభా పర్వము	-	41
అరణ్య పర్వము	-	48
విరాట పర్వము	-	59
ఉద్యోగ పర్వము	-	69
భీష్మ పర్వము	-	99
ద్రోణ పర్వము	-	116
కర్ణ పర్వము	-	131
శల్య పర్వము	-	148
సౌప్తిక పర్వము	-	160
స్త్రీ పర్వము	-	179
శాంతి పర్వము	-	195
అనుశాసనిక పర్వము	-	231
అశ్వమేధ పర్వము	-	248
ఆశ్రమవాస పర్వము	-	255
మౌసల పర్వము	-	259
మహాప్రస్థాన పర్వము	-	264
స్వర్గారోహణ పర్వము	-	267

సంపూర్ణ మహాభారతం

ఆది పర్వము

శ్రీ వేదవ్యాస భగవానుడు తన మనుమలచరిత్రను “శ్రీ మహాభారతము”గా ఒక లక్ష శ్లోకాలతో వ్రాశాడు. దీనిని ప్రపంచ భాషల్లోనికి యెందరో అనువదించారు. మన తెలుగులో దీనిని ముగ్గురు కవులు పద్యగద్యాల్లో తెనిగించారు. 1. నన్నయభట్టు 2. తిక్కన సోమయాజి; 3. ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ; యిందులో 18 పర్వాలున్నాయి. నన్నయభట్టు ఆదిపర్వం ‘సభాపర్వం – అరణ్యపర్వంలో సగం భాగాన్ని వ్రాయగా’ తిక్కన మహాకవి విరాటపర్వం నుంచి తక్కిన 15 పర్వాలూ ఆంధ్రీకరణ చేశాడు. అరణ్య పర్వశేషము వ్రాసిన ఎఱ్ఱాప్రగ్గడ అరణ్య పర్వం శేషాన్ని తాను వ్రాసినా నన్నయభట్టు పేరుతోనే వ్రాశాడు. ఇది మహాభారత ఆంధ్రీకరణము. పూర్వం పల్లెల్లో రచ్చబండలపై కూర్చొని రాత్రి ముఖ్యంగా మహాభారతాన్ని ఒకరు పద్యాలు చదువగా బాగా అర్థాన్ని తెలిసిన పండితుడు అచ్చట గల వారికి రాగయుక్తంగా చెప్పడం నేనెరుదును. నేనూ అలా చెప్పెడువాడినే కనుక.

ఇక మహాభారతం రాజకీయాలకి పెట్టింది పేరు. అందువలన రాజకీయ వేత్తలందరికీ యిది వేదము పునాది. అందుకే నన్నయ మహాకవి మహాభారతాన్ని గూర్చి యిలా వ్రాశాడు.

“ధర్మ తత్త్వజ్ఞులు ధర్మశాస్త్రంబని;
ఆధ్యాత్మవిదులు వేదాంత మనియు;
లాక్షణికులు సర్వలక్ష్య సంగ్రహమని;
యైతిహాసికు లితిహాస మనియు;

పరమ పౌరాణికుల్ బహుపురాణ సముచ్ఛ
యంబని మహి గొనియాడు చుండ;
వివిధ వేద తత్త్వవేది వేదవ్యాసు
డాదిముని పరాశరాత్మజుండు;
విష్ణు సన్నిభుండు విశ్వజనీనమై
పరగుచుండ జేసె భారతంబు (భార – ఆదిప : 1 – ఆశ్వాసము)

మహాభారతాన్ని యెవరు యెన్ని రకాలుగా చదివినా వ్రాసినా అన్వయం గావించుకొన్నా వారి వారి అభిరుచులననుసరించి వారికి అర్థమవుతుందని దీని అర్థం. యిందుగల పాత్రలలోగల వ్యుత్పత్త్యార్థం మనకు కథను సూచిస్తుంది. మహాభారత – భాగవత – రామాయణాలూ మనకు భారతీయ ఆర్షధర్మానికి పట్టుకొమ్మలు. అంతేకాక వీటికి మామూలుగా కథ ఉండి అందులో అంతరార్థంగా ఆధ్యాత్మిక – మంత్ర శాస్త్రాలు మనకు బోధిస్తాయి. యిది మహాభారతము గూర్చి ముందుగా తెలిసికొనదగింది.

సూత మహర్షి

"పుణ్యము! వైరిజంతు పరిపోషిత తోషిమృగాఽహి నాగము
ధ్గణ్యము! సంయమీశ్వర తత ప్రతికూల విహీన యాగనై
పుణ్యము! నిర్ఝరీ తత విభుస్వన గణ్యము మించు నైమిశా
రణ్య మగణ్య పుణ్య మునిరాజ వరేణ్య శరణ్య భూమియై"

నైమిశారణ్యంలో శౌనకాదిమునులు "దీర్ఘసత్రయాగం" అను యాగాన్ని శ్రీమన్నారాయణుని గూర్చి చేస్తున్నారు. ఆ యాగానికి మహర్షులు రాజులు– పుణ్యాత్ములు వచ్చిపోయేవారు. దానిని తిలకించడానికి "సూతమహర్షి" రాగా– మునీంద్రులందరూ యెదురేగి అర్ఘ్యపాద్యాలిచ్చి తీసికొనివచ్చి ఉన్నతాసనముపై కూర్చుండబెట్టి మునులందరూ యేకకంఠంతో "సూత" సుధామధురవచో వ్రాత! నతత్రాత! విష్ణురమ్యగుణకథాఖ్యాత!

"మహాత్మా! సకలపురాణాలను మి గురుదేవుడగు వ్యాసమహర్షి కరుణతో విని వ్యాఖ్యానింపదగినవాడవు. యిప్పుడు నీవు మాపూర్వపుణ్యంచేత వచ్చావు. మాకు నీవు పవిత్రమైన మహాభారత చరిత్ర వినిపించాలని కోరారు. దానికి సూతుడు యెంతో సంతోషించాడు. మాగురుదేవుల వలన విన్న చరిత్ర నేను మీకందరకూ విన్పిస్తాను శ్రద్ధతోవినండి" అనియిలాచెప్పాడు.

వైశంపాయనుడు

జనమేజయ మహారాజు హాయిగా రాజ్యాన్ని చేసికొంటుండగా వైశంపాయనముని ఆ సమయానికి అచ్చటకు రావడం. మహర్షిని మహారాజు పూజించడం జరిగింది. ఆయనను చూసి" మహాత్మా! మాపూర్వుల చరిత్ర

వ్యాసులవారు వ్రాశారు. అదే మహాభారతం. దానిని వినాలని ఉన్నదని జనమేజయు డడుగగా వైశంపాయనుడిలా చెప్పాడు.

వ్యాసమహర్షి

సూతమహర్షి శౌనకాదులకు "మహాత్ములారా! ముందుగా మాగురుదేవుల చరిత్ర మీకు చెప్పుతాను వినండి. వసురాజు అనేనామముతో ఒక మహారాజు ఉండేవాడు. ఆతని అర్ధాంగి గిరికాదేవి. ఆమె అపురూపలావణ్యవతి. అందాలరాసి. ఆమెనుకూడి ఆ రాజు దాంపత్యసుఖా లనుభవించేవాడు. అలా ఉండగా ఆమె ఋతుస్నాత అయి భర్తృరతిక్రీడను కోరింది. అలాగే వసురాజూఉన్నా యింతలో ఆయన పితృ దేవతలు "నీవుతప్పకుండా అరణ్య మృగమాంసాన్ని మాకుతక్షణం కావాలి. యిదిమాఆజ్ఞ" అని వసురాజును వారు ఆజ్ఞపించారు. అరణ్యానికి ఆతడు వేటకు వెళ్లడం తప్పని సరి అయింది. అలావెళ్లినా మహారాజు మనస్సంతా తన అర్ధాంగిపైనే ఉంచి ఆమెరూపలావణ్యాలు అరణ్యములో తలచుటవలన ఆతని వీర్యము స్కలన మయింది. అలా అదిపోవడం యిష్టములేక ఆ రేతస్సును ఆకుడొప్పలో ఉంచాడు. దాన్ని తన డేగమెడలో కట్టి తన అర్ధాంగికి అందించమని పంపాడు. అలా డేగ వెళుతుండగా యింకొకటి వచ్చి దానిమెడలోనిది తినేవస్తువని దాంతో యుద్ధము సాగించగా డొప్పలో నున్న వీర్యం క్రిందనున్న యమునానదిలోపడింది. ఒకశాపము మూలముగా ఆనదిలోగల చేపదానిని మ్రింగింది. ఆచేప గర్భముదాల్చింది. అది దాశరాజను మత్స్యకారుని వలలోపడింది. అద్రిక ఒకదివ్యాంగన. శాపవశాన చేపరూపు ధరించింది దాశరాజు దానినికోయగా ఒకమగబిడ్డ- ఒక ఆడబిడ్డ ఆచేపలో నుండి వచ్చారు. అద్రికకు శాపంపోయి తనలోకానికి వెళ్లింది దాశరాజు ఆయిరువురనూ వసురాజుకు యిచ్చేశాడు.

వసురాజు తాను మగబిడ్డను తీసికొని – ఆడబిడ్డను దాశరాజుకే యిచ్చేశాడు. దాశరాజు దగ్గర ఉన్న ఆడబిడ్డకు "సత్యవతి" అనే పేరుపెట్టాడు ఆమత్స్యరాజు; సత్యవతి యుక్త వయస్సు సమీపింపగా తండ్రికి మారుగా యమునా నదిపై పడవ నడపడం ఆమెకు అలవాటయింది. మత్స్యమునకు పుట్టడం చేత ఆమెకు పొలసువాసన రావడంతో "మత్స్యగంధి" అని కూడా ఆమెను పిలుస్తుండేవారు.

ఇలా కొంతకాలము జరగ్గా ఒకరోజు వశిష్ఠ మహర్షి మనుమడు పరాశర మహర్షి యమునానదిని దాటగా వచ్చాడు. మామూలుగా సత్యవతి పడవ నడపడం ప్రారంభింపగా యెవ్వరూ లేరు. సత్యవతీ పరాశర మహర్షి యిరువురే అచట ఉండగా ఆమె యవ్వన రూపలావణ్యాలకు పరాశర మహర్షి మనస్సు కామోద్రేకం కలిగింది.

"యేమిటి? యెప్పుడూ లేని యీమనో వికారమే" మని ఆతడు తన తపో నేత్రముతో చూడగా వసురాజు వీర్య సంజాతగా అర్ధమయింది. సంతసించాడాతడు. పరాశరుడు తన అభిప్రాయాన్ని సత్యవతికి తెలుపగా ఆమెకు మొదట యిష్టము

కాకపోయినా తుదకు అంగీకరించి "యీ పగటి పూట కూడదు. అందరూ చూస్తున్నారనగా పరాశరుడు తన తపోమహిమతో ఆ యమునా నదీ యిసుకతిన్నెల రెల్లుపై ఆమెతో సంగమింపగా మగబిడ్డ పుట్టాడు. ఆమెకు పొలసువాసన లేకుండా – కన్యాత్వం పోకుండా పరాశరుడు యెన్నోవరాలిచ్చాడు. ఆమెతో సంగమించు సమయమున మంచులాగ క్రమ్మించాడు మహర్షి.

తల్లి గర్భము నుండి భూమ్మీద పడ్డ ఆ మగశిశువు ద్వాదశ వర్షప్రాయం (12 సం॥) గలవాడయ్యాడు. శ్యామల ఛాయతో పుట్టుటచేత ఆతనికి "కృష్ణనామం" వచ్చింది. నదీ యిసుక దిబ్బపై పుట్టుట వలన ద్వైపాయను డయ్యాడు. అందుకే ఆతడు కృష్ణ ద్వైపాయనుడయ్యాడు. పరాశరునికి ఉద్భవించుట వలన దివ్యర్షి అయ్యాడు. తల్లి సత్యవతికి వందన చందన లర్పించి "మాతా! నేను తపస్సుకు వెళతాను నన్ను స్మరిస్తే నేనెక్కడ ఉన్నా నీదగ్గర రెక్కలు కట్టుకొని వ్రాలతా" నని తపస్సుకు వెళ్లాడు.

సత్యవతి పరాశర మహర్షిని – తన కుమారుని పంపి యథాప్రకారముగా యమునా నదిలో పడవ నడుపుతుంది. ఆమె శరీర సౌందర్యానికి సుగంధానికి వచ్చీపోయే వారందరూ ఆశ్చర్యమందారు. క్రమముగా అందరకూ జరిగిన చరిత్ర అవగతమయింది. తండ్రి దాశరాజు జరిగిన దానికి సంతోషించాడే గాని యేమీ బాధపడలేదు.

కౌరవులు - పాండవుల జననం

అలా కృష్ణద్వైపాయనుడు మహత్తర తపోనిధి అయ్యాడు. రాశులుగా పడి ఉండే వేదాలను తపోశక్తితో బ్రహ్మ దేవుని ముఖాల్లాగ నాలుగుగా విభజించేడు. "జయమను" పేర యీ మహాభారతాన్ని విరచించాడు. పదునెనిమిది పురాణాలను వ్రాశాడు" అని జనమేజయ మహారాజా! మీ వంశానికి మూల పురుషుడు ఉపరిచర వసువు. "కురువను మహారాజు" నూరు అశ్వమేధ యాగాలు చేశాడు. అందువల్లనే "కురువంశం" అనే పేరు వచ్చింది. యీ వంశములో ప్రఖ్యాతిగాంచిన వాడు దుష్యంత మహారాజు.

దుష్యంత మహారాజు

ఆతడు ప్రజారాజ్యంగా తన కన్నబిడ్డల కన్నా మిన్నగా రాజ్యాన్ని పాలించేవాడు. భూమి సస్య శ్యామలముతో ఉంది. జార చోరాదులు యేవరూలేరు. ఆకలిగలవారు గాని – అజీర్ణముగలవారు గాని యెక్కడాలేరు. (వసుంధర) బంగారం ధరించింది అని భూమి దేవి పేరు మోసింది. ఆతడొకనాడు అరణ్యానికి వేటకు వెళ్లాడు. సేనానులనూ – సైనికులను – వీరవరులనూ వెంటతీసికొని వెళ్లేడు. అరణ్యాన అనేక క్రూరమృగాల వేటలో ఆతడు బాగా అలసిపోయాడు. దాహశాంతికి ఆ సమీపాన ఒక సరోవరం కానరాగా అచటికి వెళ్లాడు దుష్యంతుడు. అచ్చట పూలతో నిండిన వృక్షాలూ – లేళ్లూ – తుమ్మెదలూ – నెమళ్లు ఆరు ఋతువుల్లో పూసి కాశి – ఫలించే వృక్షాలను తిలకించి. ఆతని హృదయం పులకించింది.

ఆక్కడ మాలినీ అనే నది ప్రవహిస్తుంది. ముని కుమారులందు స్నానాలు చేసి వేద పఠనము చేస్తూ వస్తుండగా వారి వలన అది దివ్యమైన కణ్వ మహర్షి ఆశ్రమముగా రాజు తెలిసికొన్నాడు. వినగానే ఆతని మనస్సుయెంతో వికసించి పరిమళించి దాహం కొంత శాంతించింది. ఆ ఆశ్రమోపాంత మంతా యెంతో రమణీయ కమనీయంగా భూపాలునకు భూమిదేవి పూర్ణమైన ఉత్సాహముతో ఉడుగరలు సమర్పించినట్లుంది. సకల శాస్త్రాలూ సాకల్యముగా చతురతతో చదివి అతినియ యమ వ్రతాలతో నున్న విజ్ఞానమే రూపాన్ని దాల్చినట్లున్న తపస్వులతో కన్నులనిండుగా పండువుగా ఉన్న కణ్వమహర్షి ఆశ్రమము.

దుష్యంతుడు ఆనందముతో ఆ ఆశ్రమాన అడుగిడ్డాడు. అందుయెవ్వరూ ఆతనికి కానరాలేదు. లేళ్లు మాత్రం గంతులు వేయక పూరిమేస్తూ మెల్లగా మహారాజుకు స్వాగతాన్ని అందిస్తున్నాయి. నెమిళ్లుకూడా ఆనందంతో పురులు విప్పి ఆనందంగా ఒయ్యారాలొలికిస్తు నాట్యభంగిమలతో దుష్యంత మహారాజుకు స్వాగతం చెప్పుతున్నాయి.

మహారాజు ఆశ్రమ ద్వారం వద్ద "యెవరున్నారు" అని మృదువుగా అన్నాడు. అంతలో రూపయౌవన లావణ్యం ఒలికిస్తు రాజహంసవలె ఒక యువతి వచ్చి మహారాజ లక్షణ లక్షితుడైన ఆతనిని కాంచి "అతిథి దేవోభవా! తమకు సుస్వాగతం" అని లోనికి ఆనందంగా గొనిపోయి మహారాజుకు అర్ఘ్యపాద్యాదులర్పించి ఉన్నతాసనాన్ని సమర్పించి ఉచిత ప్రశ్నలు వేసింది. "నేను దుష్యంతుడను. ఇల మహారాజు పుత్రుడను. మహర్షి కణ్వుల వారి దివ్య దర్శనం గావించి – వారి పవిత్రాశీరుపాయనల నందగా వచ్చాను" అనగా "పితృపాదులు ఫలమూలాలకు అరణ్యానికి వెళ్లారు" అన్నది శకుంతల. "యువతీ! నిన్ను చూచి నా హృదయం యెంతగానో ఆకర్షింపబడింది. నీ తండ్రి యెవరో" అన్నాడు రాజు.

"నీవు మాత్రం క్షత్రియునికి పుట్టి ఉండాలి. లేదా పవిత్రమైన నామనస్సు యిలా ఆకర్షింపబడదు" అన్నాడు. "మహారాజా! పుట్టిన దగ్గరనుండి కణ్వమహర్షే నా తండ్రి. సర్వమూ వారే. వారే నాకు విద్యాబుద్ధులు చెప్పి యింత దానిని చేశారు. ఆ గురుపాదులుకు చెప్పి తమరు నన్ను చేకొనవచ్చును" అన్నది శకుంతల. "యువతీ! బ్రహ్మచర్య తపోనిష్ఠాగరిష్టులు. బ్రహ్మజ్ఞానులు వారికి నీవెలా పుట్టావో ఆశ్చర్యముగా ఉందే?" అనగా శకుంతల "ప్రభూ! నాపుట్టువు గూర్చి వినండి. మహర్షి వర్యులు యింకొక మహర్షి వర్యులతో చెప్పగా విన్నాను.

"మహారాజా! రాజర్షి విశ్వామిత్రుడు ఘోరంగా చేయు తపోవేడికి లోకాలన్నీ అట్టుల్లాగ ఉడికి పోతుండగా అందరూ మహేంద్రుని చేరుకున్నారు. అందచందాల్లో మేనక అగ్రేసర! విశ్వామిత్రుని తపోభంగం చేయమని ఆమెను మహేంద్రుడు పంపాడు. మేనక భయపడింది. కాని లోకాలను రక్షించాలని తానేమైనా సరే అన్నది అప్సరాంగన మేనక "ప్రభూ! నావెంట మన్మధుని – మందమలయా నిలాన్ని పంపాలి.

మలయా నిలుదు నాచీర కుచ్చిళ్లు తొడలపైకి యెగవేయాలి. అదే సమయాన మారుదు నా ఓర చూపుల్లో నిల్చి తన తూపులు వేయాలని మేనక అడగ్గా మహేంద్రుదు అన్నింటికీ ఒప్పుకొని పంపాడు.

మేనక సురపురాన్ని వీడి సుందర తపోవనాన్ని సృష్టించుకున్న విశ్వామిత్రుని ఆశ్రమ ప్రాంతములో కాళ్లగజ్జెలు మ్రోయిస్తూ అడుగు పెట్టింది. ఆమె హావ భావ విలాసరమణీయ నాట్యభంగిమలతో మహర్షి సమీపంలో నాట్యమయూరిలా నాట్యం చేయ ప్రారంభించింది. ఆమె నడల ననుసరింప రాజహంసలొచ్చాయి. నాట్యాన్ని నేర్చుకొనడానికి నెమిళ్లు వచ్చి పురివిప్పి ఆడుతున్నాయి. మహర్షి సమీపమున ఆమె నాట్యంచేస్తుండగా మలయ మారుతము నెమ్మదిగా ఆమె చీర కుచ్చిళ్లు తొడలపైకి యెత్తసాగింది. యీకలకలానికి విశ్వమిత్రుడు కన్నులు విప్పి చూసేడు. దాంతో ఆతని మనస్సు చలించింది. తదేక ధ్యానముగా ఆమె తొడల అందాన్ని ఆపోశనం పట్టి ఆమె ఓరచూపులకు గులామై దగ్గరకు పిలిచాడు. ఆమె ముసిముసి నగవులతో ఒయ్యారంగా నడుస్తూ వచ్చి ఆతని తొడపై కూర్చుంది. ఆమె తొడలు స్పృసిస్తూ యిక యేముంది? మేనకా విశ్వామిత్రులిద్దరూ యేకమై మహిమాలయమైన హిమాలయ సానువుల్లో సెలయేటి తుంపురుల్లో తడిసి అచట గుహల్లో రతిక్రీడా విలాసాలలో తేలియాడుతూ రాత్రీ పగలు తెలియక యెన్నో యేండ్లు గడిపారు. ఆ సమయాన వారికి ఒక ఆడబిడ్డ జన్మించింది. కనీసము పసికందనియైనా అనక యిద్దరూ చెరొక దారి పట్టారు. ఆ బిడ్డ యేడుస్తుండగా అక్కడ ఉన్న శకుంతపక్షులు తమ రెక్కలు విప్పి యెండ తగలకుండా ఆ పసికందును చక్కగా రక్షింపసాగాయి. సహజముగా కాముకులు వారి అవసరాలు తీరగానే యేవరి మట్టుకు వారుపోతారు. స్నానార్థం వస్తున్న కణ్వ మహర్షి ఆ బిడ్డను తీసుకొచ్చి శకుంతపక్షుల రక్షణలో పెరిగింది కాబట్టి "శకుంతల" గా పిలవసాగారు. అలా నన్ను ఆ మహర్షి చంద్రుడు తల్లీ తండ్రీ గురువూ దైవమూ తానై సమస్త విద్యలూ నేర్పేరు. మహారాజా! యిది నా జీవిత చరిత్ర" అని శకుంతల దుష్యంత మహారాజుకు చెప్పిం"దని జనమేజయునకు వైశంపాయనుడు చెప్పాడని శౌనకాది మహర్షులకు సూత పౌరాణికుడు చెప్పాడు.

"ఓ కల్యాణీ! నీవు రాజర్షికే జన్మించావు. అందువలననే నాహృదయం నీపైపడింది. రా! నన్నువివాహం చేసికో" అన్నాడురాజు. నీవురాజభోగాలన్నీ అనుభవించుతావు. యింకా సందేహమెందుకు?" అనగా "మహారాజా! మహాతపస్వియై బ్రాహ్మీమయమూర్తి యైన నాతండ్రితో చేప్పకుండా మీతో గాంధర్వ వివాహమా? మహర్షులవారి అనుమతి గొని నన్నుగొనుట నాకు సమ్మతము అన్నది. "యువతీమణీ! సందేహించకు. నీయాత్మ యేది చెప్పితే దానినేచెయ్యి. ఆత్మ అనృతము చెప్పదుకదా! యెంతకీ మహారాజు సమాధానంపడక పోవడం వలన "ప్రభూ! మీయాత్మ యేదిచెప్పితే అదిచేయండి. కాని ఒకనియమం. నాకూ మీకూ జన్మించినవాడే మీ యనంతరం రాజ్యాభిషిక్తుడవాలి. అందుకు మీరుసరే అంటే నేనూ సరే అంటాను" అన్నది.

అంత దుష్యంతుడు శకుంతలయు అట గల పొదరిండ్లలో కలిసి ఆనందముగా "ఓయువతీ! నేను నారాజధానికేగి నిన్నటకు తోడ్కొనిరావడానికి తగినట్లు రాజలాంఛనాలతో తీసుకొనిరా యెర్పాటు గావిస్తాను అని వెళ్ళిపోయాడు.

ఇంతలో దివ్యతాపసికణ్వ మహర్షి ఆశ్రమానికి వచ్చారు. యెప్పుడూ యెంతోసంతోషముతో స్వాగతోక్తులు పలుకు శకుంతల తండ్రి యేమంటారో అని సిగ్గూ భయముతో తల్లడిల్లిపోయింది. కొంతసేపటికి ధైర్యము తెచ్చికొని మహర్షి దగ్గరకు వచ్చింది. ఆమెను తనదగ్గరగా తీసికొనిలాలిస్తూ "అమ్మా! యేమిజరిగిందో వివరించు మమ్మా?" అనగా; "తండ్రీ! తమతో యేమిచేప్పాలో. యేమిచెప్పాలో తోచలేదు. ఇల మహారాజచంద్రుని కుమారుడు కురు వంశరాజు దుష్యంతుడు క్రూరమృగ వేటకువచ్చి మన ఆశ్రమానికి తమదర్శనానికి వచ్చారు. ఆయనకు నాహృదయాన్ని అర్పించి గాంధర్వ వివాహం గావించుకున్నాము. ఆదరణతో హృదయ పూర్వకముగా ఆశీర్వదించండి.'' అనగా! ''బిడ్డా! నీవు ధర్మపరుడూ- నియమవ్రతుడూ- మహాత్ముడైన దుష్యంత మహారాజునే గాంధర్వమున వివాహము చేసికొన్నావు. నీగర్భమున ఒక చక్రవర్తి కాగలబిడ్డడున్నాడు" అని శకుంతలకు ఆశీస్సులందించాడు. మంచి సుముహూర్తాన శకుంతల ఒకకుమారుని కన్నది. ఆశ్రమవాసులంతా ఆనందించారు. ఆబిడ్డడు మాత్రము శుక్ల పక్ష క్షపాకరునివలె దిన దినాభివృద్ధి నందుతున్నాడు. సుమారు అయి దేళ్లవాడయిన ఆరాచ బిడ్డడు తనపరాక్రమముతో క్రూరసత్వ మృగాలను దువ్వి వాటిపై స్వారి గావిస్తూ నగరానికి గొనివస్తుండేవాడు. మనుజులను బాధించే పిశాచాలను గూడాచంపేవాడు. ఆతనిని "సర్వదమను" డని అందరూ కణ్వమహర్షి ఆశ్రమములో ఆబాలుని పిలిచేవారు. యిలా శకుంతలకుమారుడు మహర్షుల ఆశ్రమాలన్నీ తిరిగి వారి ఆశీస్సులను పొంది. వారికి కావలసిన పనులన్నీ చేస్తుండేవాడు. కాని దుష్యంత మహారాజు మాత్రం వెళ్లిన దగ్గరనుంచి కనీసం ఒక భటుడనైనా పంపలేదు. సంవత్సరాలు యిట్టే తిరిగి పోతున్నాయి. యిలా ఆబాలునికి పదిరెండు సంవత్సరాలు వయస్సువచ్చింది. శకుంతల రాజపుత్రుడు కనుక తనకుమారునికి అస్త్రశస్త్ర విద్యలతో పాటు శాస్త్రాలూనేర్పించింది. సర్వదమనుడు అలా అన్ని విద్యల్లో ఆరితేరినవాడయ్యాడు.

ఒకరోజు మహర్షి "బిడ్డా! యిన్నిసంవత్సరాలైనా మహారాజు నీకు వర్తమానంపంపలేదు. నీవు పరమ పతివ్రతవగుట దుష్యంతునే త్రికరణాలనమ్మి కొలుస్తున్నావు. యిక నీకడుపు పంట సర్వశాస్త్ర పారంగతుడై యువరాజ సింహాసనాన్ని అధిష్ఠించే వయస్సు కలవాడయ్యాడు. స్త్రీ యెన్నినాళ్లు పుట్టింటిలో ఉన్నా సౌఖ్యముసున్న. భర్తయే యేడుగడ. ఆతని దగ్గరే ఆమెకు సర్వసుఖాలూ లభిస్తాయి. తల్లి దండ్రులు యెంతగాచూసినా భర్తతోనున్న ఆనందానికి సరిరాదు. కణ్వమహర్షి సర్వదమనుని చూచి "కుమారా! నీవుకొందరు మునికుమారులతో కలిసి వెళ్లి

యువరాజువగుము" అని ఆశీర్వదించి శకుంతలను అత్తవారింటికి సాగనంపి పెంచిన మమకారముతో సర్వసంగపరిత్యాగియైన కణ్వమహర్షి అంతవాడుకూడా పుత్రికా యెడబాటుకు కళ్లంట నీరు తెచ్చుకున్నాడు. ఆహా! కన్న ప్రేమకన్నా పెంచిన ప్రేమమిన్న.

అలా కుమారునితో మునికుమారులతో వెళ్లినశకుంతలదర్బారులో గల దుష్యంత మహారాజు దగ్గరకువెళ్లి నమస్కరించి నిలబడింది కన్నకుమారుని వెంట పెట్టుకొని కాంతా! యిక్కడకెందుకు వచ్చావు. అనగా "మహారాజా! కొన్నాళ్లక్రిందట మీరుకణ్వమహర్షి ఆశ్రమములో నన్ను గాంధర్వ విధిని వివాహ మాడినాకు పుట్టినవానికే యువరాజ్యపదము కట్టపెడతానని యెన్ని సంవత్సరాలైనా మీరురానందులకు యీబిడ్డకు యువరాజ్యాభిషేకాన్ని కట్టమని అడగడానికి వచ్చాను." అనగా! "ఓకాంతా! నిన్ను నేను వివాహంగావించుకున్నానా? యిదంతా కట్టుకథ. వెంటనేపొమ్మా వలకు" అన్నాడురాజు.

"మహారాజా! మీమాటలు ఆత్మ సాక్షిగా వచ్చినవేనా? ఆత్మయెప్పుడూ- యెవరికీ అబద్ధము చెప్పదు. అంతేకాదు మనము కన్నులు మూసుకొనిగావించిన కార్యాలన్నీ యీపంచ భూతాలూ తిలకిస్తూ ఉన్నాయి. యిందరూ మనకు సాక్షులే! యిక యీ దర్బారులో నన్నెవ్వరూ యెరుగరు. నన్ను యిలా యిందరిలో అవమానించి నవ్వుల పాలుచేయుడానికి చూస్తున్నావా? మీపితృదేవతలు- మీరు పున్నామనరకమునుండి బయటపడడానికి పుత్రుడు కావాలి.

భార్యను సక్రమముగా గౌరవించి- ఆమెకు తనవలన కలిగిన సంతానాన్ని తగినట్లు ఆదరించిన నాడే పురుషునకు గౌరవభాగ్యాలుంటాయి. లేనివాడు రెంటికింజెడిన రేవడే అవుతాడు. భార్యా భర్తల యిద్దర ప్రతిరూపమే బిడ్డ. ఆ బిడ్డ మా ప్రతిరూపమని తల్లి దండ్రు లానందించాలి. వారిదే నిజమైన దాంపత్యము. లేనివారికి ఆ సౌభాగ్యం దూరమౌతుంది. సృష్టిలో ప్రతిజీవీతమ సంతానాన్ని యెంతగానో ప్రేమించి ఆదరాభిమానాలతో చూస్తాయి. యింక మానవులగూర్చి చెప్పనక్కరలేదు. "మహారాజా! యీ నీకుమారుని ఒక్కమారు అక్కున చేర్చుకొన్న మంచిగంధము కన్నా మీమనస్సుకు ఎంతో సుగంధంతో చల్లదనమూ హాయిని అందుకోండి. మీరు సత్యాన్ని ధర్మాన్నీ మరువకండి. యీసృష్టిని సత్యధర్మాలు రెండే నడుపుతున్నాయి. "శకుంతలా! స్త్రీలు యెంతకైనా తెగించినవారే." అనగా! "మహారాజా! యింతైనా ముందుచూపులేని మీవంటి కాములను చేపట్టడం నాదే పొరపాటు మీరేదో చంద్రవంశములో పుట్టిన రాజచంద్రులనుకున్నాను. యింతటి మాయదారులని అప్పుడు తెలిసికొన లేక పోయాను.

కామం కళ్లు మూసుకు పోతుందన్నారు. అదినా పట్ల సరిగ్గా సరిపోయింది. లేకున్న పుట్టిన నాటినుండి అతిగారాబంగా పెంచి విద్యాబుద్ధులుతో పెంచి పెద్దగావించే మహర్షి నాతండ్రి కణ్వుడుతో నైనా చెప్పువరకూ అవకాశాన్నివ్వక

మాయ మాటలతో నన్ను నమ్మించి యిప్పుడిలా మాట్లాడిన మీరాజరికమును యేమనాలి? గర్భవాసమున పుట్టిన బిడ్డను ఆదరించలేకపోతే అటువంటివారు నరకములో కూరుకుపోతారు;. కుమారునిజూపి యిదిగో యీనీకుమారుని పోలికలన్నీ మీవే! వీని ఆపాదమస్తకం సర్వ రాజ్యరమామణిని పాలించే మహాశక్తిని మీరు కాంచలేదా! నేను నీకు అర్ధాంగిని. త్రికరణాలనిన్నే? నమ్మిన దానను మమ్ముకాదని అనకండి.

రాజు తన దర్బారులోగల జ్ఞానులు పెద్దలందరినీ జూచి "మహాత్ములారా! యిప్పుడు అశరీరవాణి వాక్కులన్నీ మీరందరూ విన్నారుకదా! ముందుగా యీశకుంతలను నాభార్యగా చెప్పితే మీకందరికీ అనుమానము వచ్చునుకదా!" అని సర్వదమనుని కుమారుని ఆనందముతో తీసికొని తలస్పృశించగా దేవదుందుభులు మ్రోయగా- దేవతలు పుష్పవృష్టికురిపించారు. వేదపండితులు వేదాశీస్సులందించారు. శకుంతలను జూచి "ప్రియా! నీవువచ్చిన వెంటనే నిన్ను నేను స్వీకరిస్తే యీ సభా సదులూ- పౌరులూ శంకిస్తారు. మనము గాంధర్వ వివాహం గావించుకున్నామని యెరుగరు. సర్వ ధర్మాలూ ఆశ్రమ వాసివైన నీకు తెలుసు. నా పొరపాటుకు మన్నించు. నన్ను వేరు విధంగా మాత్రం యేమాత్రం భావించకు" అన్నాడు దుష్యంతమహారాజు. అంతఃపురానికి తల్లీ కుమారులను తీసుకెళ్లి మహారాజు అచ్చట గలవారందరికీ వారిద్దరినీ పరిచయముగావించాడు. అందరూ ఆనందించారు. సర్వదమనునిలో గల రాజలక్షణాలన్నీజూచి యిది వరకు యీ చంద్రవంశములో యిన్ని క్షాత్రవలక్షణాలు గలజ చంద్రుడు లేడని వేనోళ్లపొగడారు.

వేదవేత్తలందరినీ పిలిచి దుష్కంతమహారాజు తన కుమారునకు "భరతు" డని పేరుపెట్టారు. ప్రజలందరి సమక్షమున భరతునకు యౌవరాజ్యాభిషేకముగావించాడు మహారాజు. దుష్యంతుడు చాల కాలం రాజ్యాన్ని పాలించాడు. అనంతరం భరతుడు భారతరాజ్యాన్ని పాలిస్తూ ప్రజారాజ్యముగా ప్రజలందరిచేతా మెప్పులంది పెద్దలందరినీ గౌరవించి కణ్వమహర్షి అధ్వర్యములో అశ్వమేధాది క్రతువులుచేసి భూరి దక్షిణలిచ్చి రాజ్యపాలన గావించాడు.

కచుడు-దేవయాని

శుక్రాచార్యుడు రాక్షసులకు గురువు. దేవతలూ- రాక్షసులూ తల్లులు వేరైనా తండ్రి మాత్రము కశ్యపమహర్షి ఒక్కడే అయినా దుర్మార్గులైన రాక్షసులు- సాత్వికులైన దేవతలను యెప్పుడూ చంపుతుండడము జరుగుతుండేది. రాక్షసులు చనిపోగా శుక్రుడు మృతసం జీవినీ విద్యతో రాక్షసులను బ్రతికిస్తుండేవాడు. దేవతలు మాత్రం ఆ మృతసంజీవినీ విద్య యెరుగరు. యిలా ఉండగా దేవగురువు బృహస్పతి శుక్రాచార్యుల దగ్గరకు తనకుమారుని కచుని మృతసంజీవినీ విద్య నేర్చుకోడానికి

పంపాడు. కచునిలో సంయమనం– ధర్మశీలం. సునిశిత ప్రజ్ఞాపాటవాలు– యెదుటి వారిని మెప్పించగల శక్తి మిక్కుటంగా ఉన్నాయి. శుక్రాచార్యులవారి దివ్యాశ్రమము అతిప్రశాంతిగా ఉంది. వినయ వివేకాలుగల కచుడు శుక్రునికి అభివాదముచేసి మహాత్మా! నేను ఆంగీరసుని మనుమడను. బృహస్పతి కుమారుడను. నాపేరు కచుడు నమస్కరిస్తున్నా”నని చెప్పాడు. ఆతనికి పాదాభి వందన గావించాడు. తమ కటాక్షముతో విద్య నేర్చుకోవడానికి వచ్చాను” అన్నాడు.

“నాయనా! నీవినయ సంపత్తి నా హృదయాన్నాకర్షించింది. నీవంటి కుమారునికన్న బృహస్పతి ధన్యుడు” అన్నాడు. యిక కచుడు గురుదేవుని కార్యక్రమాలన్నీ ఆయన చెప్పకుండానే సక్రమంగా చేస్తూ శుక్రుని మనస్సుకు ఆనందాన్ని కలిగించాడు;. యిలా తమకంటే దగ్గరయి గురునికి ప్రేమపాత్రుడవడం రాక్షసులకు కళ్లుకుట్టాయి. మామూలుగా కచుడు ఆశ్రమము లోని పనులన్నీచేసి గురువుగారి ఆవులనుతోలుకొని అరణ్యానికి వెళ్లడం అలవాటు. సమయానికి వేచి ఉన్న రాక్షసులు ఒంటరిగా ఉన్న కచుని అడవిలో చంపివేశారు. “సాయంసమయమైనా కచుడురాక గోవులు మాత్రం వచ్చాయి.” అని మొదటినుండి కచుని అభిమానించే శుక్రాచార్యులు కూతరు దేవయాని యేడుస్తూతనతండ్రి దగ్గర మొరపెట్టుకుంది. “తండ్రీ! యేలాగైనా కచుని మీరు తీసుకురావాలి. లేకున్న నేను బ్రతక”నని పట్టు పట్టుకుకూర్చుంది; అప్పుడు శుక్రుడు మృతసంజీవినీ మహా విద్యతో కచుని బ్రతికించాడు. కచుడు ఆశ్రమానికి రాగా పరుగు పరుగున దేవయాని వెళ్లి కచుణ్ణికలిసి విషయము అడగ్గా, కచుడు ఆమెకు జరిగినదంతా చెప్పాడు. ఆమెయెంతో బాధపడింది. మరల అరణ్యానికి కట్టెలూ దర్భలూ తేవడానికి వెళ్లిన కచుని చంపి శరీరాన్ని భస్మంచేసి సాగరంలో వేశారు.

రాక్షసులు చేసిన అన్నిపనులకూ శుక్రాచార్యులు కచుని జీవింపచేశాడు. యిలా యెన్నో విధాల కచుని హింసించినా శుక్రుడు బ్రతికిస్తుండగా– రాక్షసులందరూ ఆలోచించి– శుక్రునికి బ్రతికించడానికి వీల్లేనట్లుగా కచుని శరీరాన్ని బూడిదచేసి మద్యములో కలిపి శుక్రాచార్యులకీయగా అతడు దానిని త్రాగివేశాడు. దేవయాని కచుడు లేక పోవడముచూసి తండ్రి దగ్గరకు వెళ్లి చెప్పింది. దాంతో శుక్రుడు తపోనేత్రముతో చూడగా, విషయ మంతా ఆతనికి కానుపించింది. యింతలో యేడుస్తూ శుక్రుని ముద్దుల కూతురు దేవయాని వచ్చి యెలాగైనా కచుడు లేని జీవితము నేను జీవింపలేనన్నది. అప్పుడు శుక్రుడు మద్యము వలన యింత వరకు వచ్చినదని తాను ఆరోజునుండి త్రాగడమేగాక, శిష్యులను బాగా తిట్టి తనతప్పు తెలిసి కొన్నాడు. సురాపానము యెన్నో అనర్థాలకు కారణమని తెలిసికొన్నాడు.

కచుడు యెక్కడోలేడు. తన పొట్టలోనే ఉన్నాడు. అందువలన తనగర్భములో నున్న అతనికి మృతసంజీవినీ విద్య నేర్పాడు.

కచుడు శుక్రాచార్యుని పొట్ట చీల్చుకొని వచ్చాడు. చనిపోయిన ఆచార్యులను వెంటనే మృత సంజీవినీ విద్యతో బ్రతికించాడు. శుక్రుడు యెంతో సంతోషించాడు. కచుని విద్యాభ్యాసము పూర్తి అయిందని దేవలోకానికి వెళతాడని తెలిసిన దేవయానికి నిద్దరపట్టడంలేదు. ఆమె ఒంటరిగా కచుని కలిసి తనప్రేమను వెలి బుచ్చగా "గురుపుత్రీ! నీవు నాకుసోదరివి. యెంతమాత్రం నీయభిప్రాయము కుదరదనగా దేవయాని "ఓరీ! యిన్నిరోజులూ నీకొరకు కాచుకొనియున్న నాకు తగినట్లు బుద్ధిచెప్పావు." నీవు యే మృత సంజీవినీ విద్యకొరకై యిక్కడ పడరాని పాట్లుపడి యెన్నిమార్లో చచ్చిబ్రతికావో! అలాబ్రతకడానికి కారణ మెవరో ఉహించావా? అట్టి నాప్రణయాన్ని తిరస్కరించిన నీపై ప్రళయాన్ని చూపిస్తాను. "మృతసంజీవినీ విద్య నీకుపని చేయకపోవుగాక!" అని కచునికి శాపమిచ్చిందామె.

దానికి కచుడు సహజశాంతుడై "ఓకామపిశాచీ! నాకుకాకపోయినా– నేను ప్రయోగించిన వారిపై పని చేయుగాక! యిదిగో నా ప్రతిశాపాన్ని నీవు పరిగ్రహించు. నిన్ను బ్రాహ్మణుడెవరూ వివాహమాడకుండుగాక" అని శాపమిచ్చి కచుడు దేవలోకానికి వెళ్లాడు. కచుని సాహసానికి సమయస్ఫూర్తికి– క్షమాగుణానికి దేవేంద్రాదులందరూ యెంతగానో ఆతనిని మెచ్చుకున్నారు.

యయాతి మహారాజు

కచుని శాపముతో కంగారు పడింది దేవయాని. యిలాకాలము చక్రము లాగు తిరుగుతుండగా ఒకనాడు మహారాజ పుత్రి శర్మిష్ఠ దేవయాని చెలులగూడి ఉద్యాన వన సరస్సులో జలక్రీడల్లో తేలి అనంతరం శర్మిష్ఠ పొర పాటుగా దేవయాని చీరను దాల్చింది. అహంకారి యైన దేవయాని "ఓసీ! శర్మిష్ఠా! నేనెవరినో తెలియునా? రాక్షస జాతికే గురువు. తపోధనుడైన శుక్రాచార్యుల ముద్దుల కుమారిని. అటువంటి నా చీరను తేరి పార చూడ్డానికి కూడా తగని నీవు నాచీరనే ధరిస్తావా? యెంతసాహసమే నీది?" అని గర్వంతో అహంకరించింది దేవయాని.

శర్మిష్ఠ "చాల్లేవే! నీవూ నీయహంకారమూ యేమిచూసి యిలా మిడిసి పడుతున్నావు. నాతండ్రి యీదేశానికే మహారాజు. అయినంత మాత్రాన అహంకరించాలా? చాలుచాలు" ననగా; దేవయాని రెచ్చిపోయింది. యింతలో శర్మిష్ఠ దాసీలతో దేవయానిని సమీపానగల పాడునూతిలో త్రోసివేయించి వారు వెళ్లిపోయారు. నూతిలో దేవయాని విచారముతో అలా ఉండిపోయింది. దైవవశాత్తు యయాతి మహారాజు వేటకు వచ్చాడు. ఆతనికి దాహం మిక్కుటము కాగా దేవయాని ఉన్న నూతి లోనికి తొంగిచూడగా! అందాలభరణిలాగున్న దేవయాని కానుపించింది. నగ్నముగా ఉన్న ఆమెకు తన ఉత్తరీయాన్నందించి ఆమెను కట్టుకొమ్మని ఆమెహస్తాన్ని పట్టుకొని పైకితీశాడు. దేవయాని తనకు పాణిగ్రహణముచేసినవాడు నహుషునికుమారుడని తెలిసి యెంతో ఆనందించింది.

‘‘మహారాజా! నగ్నంగా ఉన్న నాశరీరాన్నంతా తిలకించి నాకుడి చేయిపట్టుకున్న నీవే నాకు భర్తవు” అని దేవయాని తలవంచింది. “ఓ యువతీ! లోకపూజనీయుడైన ఆచార్య శుక్రులవారి ముద్దు కుమారివి. వారి అనుగ్రహము లేకుండా నిన్ను భార్యగా స్వీకరిస్తే వారికోపశాపాగ్నికి గురికావాలి. వారి అంగీకారమున నిన్ను చేపడతాను” అన్నాడు యయాతి రాజు వెళ్లినాడు. దేవయాని తనకు శర్మిష్ఠగావించిన అవమానానికి ప్రతిగా శర్మిష్ఠతనకు దాసీగాచేయనిదే యింటికి రానని తన తండ్రకి దేవయాని వర్తమాన మంపింది. శుక్రునికి దేవయాని మీద అపారమైన ప్రేమాభిమానాలు. అందువలన రాక్షస చక్రవర్తికి ఆవిషయాన్నే తెలియజేశాడు. తన కుమార్తెకు జరిగిన పరాభవానికి ప్రతీకారము యెలాగైనా తీర్చికొనాలని పట్టుబట్టాడు.

వృషపర్వ మహారాజు తల పట్టుకొని కూర్చున్నాడు. గురువుగారంపినవార్త తలపై పిడుగు పడ్డట్లు అయింది. యిదంతా తెలిసిన శర్మిష్ఠ తండ్రి దగ్గరకు వచ్చి ‘‘తండ్రీ! మీరు విచారింప నక్కరలేదు. గురుపుత్రిక దేవయానిని నా దాసదాసీజనముతో సేవిస్తూ మీవిచారాన్ని పోగొడతాను’’ అన్నది. అలా కొంతకాలము గడువగా దేవయాని తన చెలులతో ఉద్యానవనానికి విహారానికి వెళ్లింది. అచ్చటగల చిలుకల పలుకు – కోయిల పాటలూ – నెమిళ్ల నాట్యాలు – గండుతుమ్మెదల ఝుంకారాలకు పులకింప అచట క్రీడాసరస్సులలో ఓలలాడుతూ అందరూ పరమానందముతో తిరగుతున్నారు. అదే సమయానికి యయాతిమహారాజువచ్చాడు. మహారాజపుత్రియైన అందచందాలతో తులతూగు శర్మిష్ఠపై ఆతని కన్ను పడింది. దేవయాని తనూ కలయిక ఆతడు మరిచిపోయాడు. దేవయాని ఆతనిని చూసి “మహారాజా! యెందుకలా చూస్తున్నారు? వీరందరూ నాదాసీగణం. అందులో పెద్దదాసి శర్మిష్ఠ” అని నర్మగర్భంగా అన్నది. “ఓ యువతీ! నేను యయాతిని సమస్త శాస్త్రాలూ చదివి బ్రహ్మచర్య దీక్షలో నున్న మహారాజును” అని దేవయానికి ఆతని చరిత్ర చెప్పాడు. అప్పుడు దేవయాని పట్టరాని ఆనందముతో పూర్వము జరిగిన విషయము గుర్తుకు తెచ్చి ఆమె తన తండ్రి దగ్గరకు దాసదాసీ జనముతో మహారాజును తీసుకొని వెళ్లింది. శుక్రాచార్యులు. విషయమంతా తెలిసి సంతోషించాడు.

దేవయాని యయాతి మహారాజుల వివాహము శుక్రాచార్యులు స్వయముగా జరిపించి మహారాజా! దేవయానిలాగే యీ శర్మిష్ఠను చూడాలి. కాని రతిక్రీడలో మాత్రము పరిత్యజించాలి. యీ నియమాన్ని మాత్రము అతిక్రమించరాద”ని హెచ్చరించాడు. రాజు అందరితో కలిసితన రాజధానికి వెళ్లాడు. శర్మిష్ఠకు మాత్రము ఒక భవనాన్ని నిర్మించి ఆమెనందుంచాడు; యిలా కొంతకాలము జరగ్గా, శర్మిష్ఠ దేవయాన్ని చూసి “దేవయానీ! నేనూ నీవంటి దాన్నేకదా! నాకు మాతృమూర్తిని అయ్యే యోగాన్ని ప్రసాదింపమని దీనముగా కోరింది. దేవయాని శుక్రాచార్యునితో

End of Preview.

Rest of the book can be read @

http://kinige.com/book/Sampurna+Mahabharatam

* * *